

IDPPs miljömobiliserande program –

Att utveckla och granska didaktikens och det pedagogiska arbetets möjligheter och begränsningar i riktning mot ett hållbart samhälle

Bakgrund

Forskning vid IDPP

Samhället står inför en rad utmaningar i form av miljöhot, social och ekonomisk segregation, hot mot demokrati, samt en teknikutveckling som skapar nya villkor för kommunikation och produktion av kunskap. Utbildning kan spela en avgörande roll för att bemöta dessa utmaningar och verka för en hållbar framtid. Detta utgör grunden för IDPPs forskningsprogram som kännetecknas av intresse för att undersöka villkor och möjligheter för utbildning för ett hållbart samhälle, framför allt kopplat till skolans praktiker, ämnesdidaktik och lärarprofessioner. Det handlar dels om att analysera och problematisera villkor för utbildning och lärares arbete, och dels om att undersöka och utveckla pedagogiska praktiker i klassrum och på andra platser där lärande och undervisning sker. Förutom att ta fasta på didaktikens frågor om utbildningens vad, hur och varför, är IDPPs forskning därför inriktad mot utbildningens sociala, ekonomiska och politiska villkor, av vad som görs, skulle kunna göras, samt vad som uppstår och produceras i utbildning.

Institutionens forskarutbildning bedrivs inom ramen för ämnena ämnesdidaktik och pedagogiskt arbete.

Forskningsmiljöer

Utifrån ett brett perspektiv på forskning om utbildningens möjligheter för ett hållbart samhälle, bedrivs IDPPs forskning inom tre forskningsmiljöer. Samtliga miljöer knyter an till ämnesdidaktik och pedagogiskt arbete. De tre miljöerna är Didaktiska klassrumsstudier (DKS), Fenomenografi, variationsteori och Learning Studies (VT) samt Kritisk utbildningsforskning (KRUF). Miljöerna kan grovt sett beskrivas utifrån sin närhet till och det fokus de lägger på konkreta undervisningspraktiker.

Didaktiska klassrumsstudier DKS

DKS fokuserar undervisning och lärande och dess didaktiska konsekvenser. I miljön bedrivs empirisk forskning företrädesvis genom klassrumsstudier som syftar till att förstå fenomen och utmaningar i klassrummet, och det komplexa samspelet mellan lärare, elev och innehåll. Med 'klassrum' avses en integrerad kontext som är organiserad för undervisning. Forskningen inom DKS har fokus på lärande, undervisning och innehåll och erbjuder en kritisk förståelse av dessa processers konsekvenser och relation till specifika utbildningsmål. En stor del av forskningen inom DKS är ämnesdidaktisk med inriktning mot svenska, matematik, samhällsorienterande ämnen samt naturvetenskap och teknik.

Fenomenografi, Variationsteori och Learning Study

Forskningsmiljöns arbete grundar sig på fyra decenniers forskning om lärande och utvecklingen av den fenomenografiska forskningsansatsen och dess teoretiska utveckling – variationsteorin. I forskningsmiljön fokuseras frågor kring hur man kan förbättra möjligheterna för att lära ett specifikt innehåll. Forskningsmiljön utgår från att det finns vissa nödvändiga villkor för att lärande ska ske. Vilka dessa villkor är och hur de kan skapas i olika utbildningssammanhang relativt det man vill åstadkomma är det som forskningsmiljön intresserar sig för. Också inom denna miljö är en stor del av forskningen ämnesdidaktisk med inriktning mot svenska, matematik, samhällsorienterande ämnen, naturvetenskap och teknik.

Kritisk utbildningsforskning KRUF

Forskningsfrågorna inom forskningsmiljön KRUF berör hela utbildningssystemet betraktat som en social och därmed även politisk institution, dess plats, problem och möjlighet i samhället. Det handlar om kritiska studier av kunskapsprocesser, utbildningsreformer och lärarprofessioner. KRUF intresserar sig därmed för hur utbildningssystemet möter och svarar upp mot frågor om utbildning och demokrati i anslutning till samhällseliga utmaningar. Ett centralt intresse är hur differentiering uppstår och motverkas i fenomen kopplade till social klass, migration, digitalisering, genus, rasifiering, sexualitet och religion, men även i relationer mellan människa, djur och övrig natur. KRUF intresserar sig också för utbildning, identitet(er) och/eller subjektstillblivelser, dvs. vem som kan bli vad i utbildning, samt för produktion av kunskap, värden och ideologier.

Tillsammans bidrar IDPPs tre forskningsmiljöer med vetenskaplig kunskap som kan utveckla skolan som plats och sammanhang för att skapa ett hållbart samhälle. Förutom att denna kunskap sprids genom forskningspublikationer och läroböcker, och genom att den implementeras av olika samverkanspartners, utgör den vetenskaplig bas för IDPPs utbildningsuppdrag. Detta är framför allt inriktat mot lärarutbildning och skolans olika ämnesområden. På så vis bidrar IDPPs forskning till att forma lärare som är väl förberedda för att på vetenskaplig grund undervisa med inriktning mot hållbarhet.

IDPPs forskning är samtidigt diversifierad och sammanhållen. De olika didaktiska kompetensområden (Sv, Ma, SO, NO, Teknik, Allmäntdidaktik) som ryms inom institutionen innebär att det finns behov av att utveckla forskning inom vart och ett av dessa. Genom att detta görs inom de tre forskningsmiljöerna där forskarna har olika kompetensområden, formas större forskningsmiljöer som utvecklar gemensamma perspektiv och kunskapsbaser. Samtidigt förenas samtliga forskare, i större eller mindre utsträckning, i målsättningen att bedriva forskning som skapar kunskap om undervisning och lärande för hållbarhet. På så vis utgör denna breda gemensamma forskningsinriktning en miljömobiliserande faktor för forskarkollektivet som helhet.

Utgångspunkter utifrån RED19

RED19 visar att IDPP har hög kompetens för att bedriva utbildningsvetenskaplig forskning med relevans för såväl vetenskapssamhället som lärarutbildning och skola. Utvärderingen visar även på behovet av att samtidigt utveckla forskning utifrån ett KAM-perspektiv och att skapa förutsättningar för internationell och nationell forskning i framkant. Den tidigare och fortsatta satsningen på att bygga upp stark kompetens inom Utbildning för hållbarhet (ESD), är ett verktyg för att åstadkomma detta. IDPPs breda ämnesdidaktiska kompetens tillsammans

med den kritiska forskningen om skolans roll och funktion i samhället, utgör en god förutsättning för att kunna bidra med kunskap relaterade till FNs 17 Globala mål för hållbarhet. På så vis är forskning om ESD miljömobiliserande för forskningen vid IDPP som helhet.

RED19 stöder den forskningsorganisation som sjuöppades 2018 i form av tre forskningsmiljöer och poängterar vikten av att miljöerna ges förutsättningar att utvecklas och konsolideras. Ett syfte med den satsning vi nedan presenterar är därför att stärka forskningsmiljöerna. I anslutning till detta anger utvärderingen att IDPP har få professorer och att det därmed finns behov av att stärka forskningsledningen. Vi vill därför använda satsningen för att rekrytera ytterligare en professor.

Utvärderingen lyfter fram bristen på möjligheter till karriärutveckling för disputerade. Institutionen saknar postdoktors-tjänster eller andra mellantjänster för forskande personal. Detta tar vi fasta på i denna strategiska satsning. Genom flera lektorat med 50 % forskning, fördelade mellan olika kompetensområden, stärks både forskningsmiljöerna och de olika kompetensområdena.

I likhet med övriga institutioner inom fakulteten har IDPP under senare år rekryterat få doktorander. Vi kommer därför att använda en del av medlen för doktorandrekrytering. Vi ser detta både som ett sätt att stärka forskningsmiljöerna och som ett led i att skapa bättre meriteringsmöjligheter genom att fler lektorer/docenter får erfarenhet av att handleda på forskarnivå.

RED19 betonar vikten av nätverk och samverkan med andra lärosäten, institutioner och forskargrupper. För att skapa möjligheter för detta avser vi att ha öppna utlysningar, samt rekrytera en gästprofessor inom det institutionsövergripande området ESD.

Analys

Sammanfattningsvis syftar IDPPs miljömobiliserande program till att:

- Stärka den övergripande forskningen om undervisning för hållbarhet
- Stärka institutionens tre forskningsmiljöer
- Stärka institutionens forskning utifrån ett KAM-perspektiv
- Skapa bättre karriärmöjligheter för disputerade

I vår analys inför det strategiska programmet har vi förutom perspektiv från RED 19 beaktat:

- Fakultetens och institutionens tidigare strategiska satsningar mot att utveckla en stark miljö för forskning (och undervisning) riktad mot ESD.
- Fördelning av olika anställningar med forskning inom olika forskningsmiljöer (lekt, doc, prof). Detta för att skapa bättre villkor för miljöerna att utvecklas till heltäckande och starka miljöer
- Fördelning av olika anställningar med forskning inom institutionens olika kompetensområden (lekt, doc, prof). Detta för att tillgodose en kontinuerlig och verksam forskning i relation till institutionens utbildningsuppdrag (KAM)
- Doktorander inom forskningsmiljöer respektive kompetensområden. Detta för att försäkra oss både om kontinuitet och goda möjligheter för meritering
- Publikationsmönster inom forskningsmiljöer respektive kompetensområden

Analysen visar på några starka områden som genom ytterligare satsningar bör ha goda förutsättningar att utvecklas till eller stärka sin position som nationellt, nordiskt och internationellt ledande forskningsmiljöer. Dessa områden kännetecknas av hög produktion av publiceringar och av att de regelbundet erhållit externa medel. Detta gäller **det övergripande forskningsområdet ESD**. Inom detta område har institutionen under senare år erhållit flera externa forskningsprojekt, producerat rikligt med vetenskapliga publikationer, samt utvecklat en framgångsrik master-kurs. Samtidigt visar analysen av tjänster som har primär inriktning mot ESD att området behöver stärkas med avseende på lektorer och doktorander. För att ytterligare stärka området menar vi vidare att det vore värdefullt med en gästprofessor, vars uppdrag skulle riktas mot att arbeta med ESD som övergripande forskningsområde för institutionens forskning. Ytterligare ett starkt område är **forskningsmiljön fenomenografi, variationsteori och Learning Studies (VT)**. Detta är en forskningsmiljö vid fakulteten som har internationellt renommé. Forskarna i miljön erhåller regelbundet externa medel och publicerar sig i relevanta tidskrifter och på erkända förlag. Miljön är dessutom tvärfakultativ. Fördelningen av tjänster visar på behov av karriärtjänst för lektor. I miljön finns en seniorprofessor, en professor som för närvarande arbetar 20 %, och en docent. För att skapa möjligheter för en stark forskarutbildning inriktad mot VT, behövs det möjligheter för lektorer att meritera sig till docenter. Ett tredje starkt område som framgår av analysen är **religionsdidaktik**. Under det senaste decenniet har IDPP rekryterat flera religionsdidaktiska forskare som erhållit externa medel, publicerat sig och dessutom fått viktiga positioner i internationella, nordiska och nationella forskningsorganisationer inom området. Analysen av tjänster visar att det inom detta område inte i första hand finns behov av ytterligare seniora forskare, utan av doktorander. Genom doktorander i ämnesdidaktik med inriktning mot SO/religionsdidaktik, ser vi större möjligheter för att bevara och ytterligare stärka religionsdidaktiken som ett starkt forskningsområde vid IDPP.

Analysen av tjänster inom de olika kompetensområdena visar att det inom kompetensområdet **matematikdidaktik**, finns många doktorander, men endast en docent. Det finns alltså ett stort behov av fler potentiella huvudhandledare. Matematikdidaktik är också ett viktigt kompetensområde för institutionens undervisningsuppdrag. Vi ser det därför som angeläget att stärka detta område med en professor. Denna kommer att ingå i någon av forskningsmiljöerna och på så vis stärka den miljön.

Analysen av tjänster visar vidare att det finns forskande lektorer inom samtliga kompetensområden, men att det saknas meriteringstjänster. Programmet innefattar därför nya lektorat med 50 % forskning de två första åren inom samtliga kompetensområden utom matematikdidaktik, som stärks genom rekrytering av professor. Med valet av denna typ av anställning är förhoppningen att de som erhåller anställningarna också fortsätter att arbeta vid institutionen efter dessa två år och på så sätt kan bidra till institutionens forskningsverksamhet också i ett längre tidsperspektiv.

Prioriteringar

Utifrån ovanstående överväganden förslår vi nedanstående satsning. Det är en satsning som beaktar:

- a. Behovet att ytterligare stärka den institutionsövergripande forskningsprofilen mot undervisning för hållbarhet, ESD.
- b. Behovet att stärka institutionens forskning i form av utveckling av de tre forskningsmiljöer som varit verksamma sen hösten 2018.
- c. Behovet av karriär-tjänster
- d. Behovet av att beakta institutionens breda kompetensområde och förstärkning av KAM.

Satsningsförslag

1. Institutionsövergripande och forskningsintegrerande satsning:
ESD: 1 gästprofessor, 1 lektor, 2 doktorander (Olika kompetensområden och forskningsmiljöer är tänkbare beroende på vilken profil de mest meriterade kandidaterna har)
2. Forskningsmiljösatsning:
VT: 1 lektor (Olika kompetensområden är tänkbare beroende på vilken profil den mest meriterade kandidaten har)
3. Innehålls-/kompetensområdessatsning:
  - a) Ma-did: 1 professor (Olika forskningsmiljöer är tänkbare beroende på vilken profil den mest meriterade kandidaten har)
  - b) SO-did: 1 lektor och 2 doktorander med inriktning mot religionsdidaktik (Olika forskningsmiljöer är tänkbare beroende på vilken profil de mest meriterade kandidaterna har)
  - c) NO-did: 1 lektor (Olika forskningsmiljöer är tänkbare beroende på vilken profil den mest meriterade kandidaten har)
  - d) Sv-did: 1 lektor (Olika forskningsmiljöer är tänkbare beroende på vilken profil den mest meriterade kandidaten har)
  - e) Allmändidaktik/Pedagogiskt arbete: 1 lektor (Olika forskningsmiljöer är tänkbare beroende på vilken profil den mest meriterade kandidaten har)

Vi ser denna satsning både som en tillfällig injektion i institutionens forskningsverksamhet och som en långsiktig satsning där vi parallellt utvecklar det institutionsövergripande området ESD, institutionens tre forskningsmiljöer och de olika didaktiska kompetensområdena.

Det mest uppenbart långsiktiga är rekrytering av professor i matematikdidaktik, eftersom detta är en fast tjänst av stor vikt för institutionens ämnesdidaktiska forskning. Övriga tjänster är tidsbegränsade, eller tjänster där det större forskningsutrymmet är tidsbegränsat. Genom att de olika tjänsterna möjliggör mer forskning, räknar vi med att tillskottet av gästprofessor, professor och lektorer leder till mer extern-finansierad forskning, både i form av samverkansforskning och i form av forskning finansierad av forskningsråd. På så vis kommer programmet att generera en större forskningsvolym än vad som annars varit fallet och skapa

stora möjligheter för IDPPs forskningsmiljöer att utveckla forskning i framkant. För att denna utveckling ska kunna fortsätta efter programtidens slut kommer IDPP att också framgent, utifrån basanslag och externa medel, arbeta med att inbjuda gästforskare till forskningsmiljöerna, erbjuda någon form av postdoktors-tjänster och rekrytera doktorander till samtliga miljöer och kompetensområden.

Disponering av rambudgeten

I enlighet med fakultetens estimeringar i ”Strategiskt program för tillkommande fakultetsanslag från 2020” beräknar vi att kostnaden för vår satsning är:

4 Doktorander:	4 milj/år
5 Lektorer med 50 % forskning <u>i 2 år</u> :	3 milj/år
2 Professor (varav en gästprofessor):	1,8 milj/år
Summa för en treårsperiod:	23,4 miljoner

Göteborg 2020-01-10

Christina Osbeck
Prefekt IDPP

Eva Reimers
Viceprefekt för forskning IDPP